

**Miljø- og Fødevareudvalget
Christiansborg**

11. januar 2016
Dok. Nr. D16-153262

Evaluering af handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin

Der foreligger nu en evalueringsrapport for handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin, som er oversendt til Miljø- og fødevareudvalget d. 23. december 2015.

Dyrenes Beskyttelse, der er medlem af følgegruppen til handlingsplanen, er på en række punkter uenig i den positive omtale af fremdriften af dyrevelfærden, som den fremgår af evalueringsrapporten og følgebrevet til Miljø- og fødevareudvalget. Dyrenes Beskyttelses uenighed er kort bemærket på side 4 i rapporten, hvor det også bemærkes, at DyreværnsOrganisationernes SamarbejdsOrganisation (DOSO) på de fleste punkter tilslutter sig Dyrenes Beskyttelses kritik.

Miljø- og fødevareministeriet har valgt at udelade Dyrenes Beskyttelses bemærkninger til rapporten. Vi tillader os derfor at fremsende dem til udvalget. Dyrenes Beskyttelse har givet udtryk for disse bemærkninger på møder i følgegruppen samt ved skriftlige høringer.

Om evalueringen generelt

- Overordnet finder Dyrenes Beskyttelse (herefter DB), at evalueringsrapporten fremstår anprisende overfor dansk svineproduktion og for indsatsen for dyrenes velfærd i et omfang, der ikke står mål med virkeligheden. Dette uddybes under de specifikke målsætninger.
- Der er til handlingsplanen nedsat en følgegruppe, som ifølge handlingsplanens formuleringer skal overvåge fremdriften og implementering af de enkelte initiativer og en gang årligt at rapportere til ministeren. DB finder, at det har været vanskeligt at overvåge og evaluere på det grundlag, som er blevet forelagt følgegruppen og finder, at det på trods af gentagne opfordringer har været vanskeligt at opnå yderligere information.
- Der er for få målbare delmål og succeskriterier i handlingsplanen og i følgegruppens arbejde, hvilket yderligere vanskeliggør overvågning og evaluering af fremdriften. DB hæfter sig ved, at en lignende kritik er rettet af Rigsrevisionen, når det gælder Fødevarestyrelsens indsats mod MRSA CC398, idet der ifølge kritikken ikke er benyttet styringsrelevante mål, så det er muligt at følge op på om indsatsen virker eller der skal justeres for at nå målene.
- Det er væsentligt at fastholde, at handlingsplanen omhandler alle de store og meget velkendte dyrevelfærdsproblemer i svineproduktionen, og at der er tale om veldokumenterede problematikker, der for hovedpartens vedkommende har været kendt i mindst et årti. Evaluering og perspektivering bør derfor ikke foregå som om der startes fra nulpunktet med helt nye problematikker opstået kort før svinetopmødet i marts 2014. Problematikkerne har således været behandlet af mindst fire ministerielt

nedsatte arbejdsgrupper over de sidste 2 årtier. Det er på denne baggrund helt nødvendigt, at handlingsplanen gøres konkret og målbare, så velfærdsdrøftelserne denne gang kommer til at gøre en forskel for dyrene i staldene.

Om evalueringen af de specifikke mål i handlingsplanen

Målet om større overlevelse blandt pattegrise:

- Der står i Bekendtgørelse om mindstekrav til beskyttelse af landbrugsdyrs § 17 følgende: *”Der må ikke anvendes naturlig eller kunstig avl eller avlsmetoder, der påfører eller kan påføre de berørte dyr smerte, skade, lidelse, angst, varigt men eller væsentlig ulempe”*. Dette mener DB harmonerer dårligt med den tilgang, der benyttes i avlen for stadigt større kuld i form af LG5 (antal levende grise på dag 5).
- Der lægges for stor vægt på LG5 i forhold til en mere effektiv avlsindsats til nedbringelse af pattegrisedødelighed. Det lille - men meget omtalte - procentuelle fald i dødelighed hos pattegrise, der i disse år registreres i produktionsbesætningerne skyldes ikke, at der dør færre grise i kuldene, men derimod, at antal døde fastholdes samtidig med, at antal fødte grise som følge af avlen for LG5 bliver større og større. Der dør fortsat lige mange grise i hvert kuld (3,8 gris i gennemsnit de sidste to år). Da en meget stor andel af grisene – mange millioner hvert år - dør af sult, kulde og klemning under soen er der tale om skade, smerte, lidelse med videre, som omtalt i lovtæksten ovenfor.
- For så vidt at LG5 skal tillægges vægt efterlyser DB, at der - efter at have været tale om snarlig effekt i produktionsbesætningerne i næsten 10 år - fastsættes styringsmål baseret på forventet gennemslag af LG5 indenfor de kommende år.
- Aarhus Universitet udarbejdede i 2010 en rapport til Fødevareministeriet, hvor eksperterne anbefalede ændrede avlsmetoder med henblik på en mere effektiv nedbringelse af pattegrisedødeligheden end ved LG5. Eksperternes anbefaling bør bringes i anvendelse. Rapporten kan ses her: http://www.foedevarestyrelsen.dk/SiteCollectionDocuments/25_PDF_word_filer%20til%20download/06kontor/DJF_rapport_Pattegrisd%C3%B8delighed.PDF
- Der bør, som omtalt i rapporten, sideløbende med en mere effektiv avlsmæssig indsats ydes en indsats for gennem pasning, staldforhold mv. at øge overlevelsen. Med de nuværende kuldstørrelser og deraf følgende manglende levedygtighed hos grisene, vanskelige faringer og konkurrence ved yveret, er der imidlertid tale om en indsats op af bakke. Dette er formentlig grunden til, at Videnscenter for Svineproduktion og Den Danske Dyrlægeforening til offentligheden 20. oktober 2015 meldte, at den i evalueringsrapporten omtalte aftale mellem de to organisationer ville kunne redde en halv million grise om året. Dette er mindre end en fjerdedel af handlingsplanens målsætning om at redde ca. 2,2 mio grise om året. DB finder, at der gennem en større avlsmæssig indsats som omtalt ovenfor, skabes et bedre grundlag for indsatsen i staldene og dermed en mere realistisk udsigt til, at målet om, at 2.2 mio ekstra grise overlever, kan nås.

- DB finder det nedslående, at Fødevarestyrelsen endnu ikke har indarbejdet afsnit om pattegrisedødelighed i vejledningen om sundhedsrådgivning, når det tages i betragtning, at pattegrisedødeligheden har været på det nuværende niveau eller højere i mindst 10 år.
- Det er DBs holdning, at der bør avles for et antal grise søerne selv kan passe, dvs. et antal der passer bedre til søernes naturlige kapacitet for at føde og opfostre grise. Herved vil kuldene blive mindre, grisene større og mere levedygtige, faringerne mere naturlige i varighed og mindre komplicerede, konkurrencen mellem grisene ved yveret mindre og adgangen til den livsvigtige råmælk forbedret. Dette skal først og fremmest ske af hensyn til dyrene, men DB finder det samtidig ikke godt gjort, at den vedvarende avl for stadig større kuld kan betale sig, når blandt andet følgende problematikker tages i betragtning: høj dødelighed trods omfattende indsats, øget arbejdstidsforbrug bl.a. til faringsovervågning og fødselshjælp, brug af ammesøer, antibiotika grise, der holdes i live på trods af, at de fra starten er svækkede som følge af de store kuld osv. En gruppe svinedyrlæger fandt således på baggrund af modelleringer i februar 2015, at det kan betale sig at slå alle grise under 1 kg ihjel straks de fødes. DB mener, at de i stedet ikke skulle fødes, idet avlen skulle tilrettelægges i henhold hertil.

Målet om større overlevelse af søer:

- DB finder, at vurderingen er historieløs, idet der ikke perspektiveres i forhold til 1) den tredobling af dødelighed hos søer, der er sket på 25-årig periode og 2) den nuværende dødelighed på 11,9 % som en dødelighed væsentligt over erhvervets hidtidige mål på 11,5 % i 2013. Der gives ingen forklaring på, hvorfor målsætningen for 2013 ikke blev nået og hvorfor man nu mener at kunne nå et endnu mere ambitiøst mål på 9 % i 2018. En effektiv indsats til nedbringelse af dødeligheden hos søer kalder på markante ændringer af søernes leveforhold i staldene.
- Det er stærkt kritisabelt, at Fødevareministeriet endnu ikke benytter grænseværdier for sodødelighed til placering i kategori i sundhedsrådgivningen og i risikoudpegning til kontrol. Dette blev besluttet i Veterinærforlig 1 i 2008 og igen i Veterinærforlig 2 i 2012. DB anerkender, at der kan være juridiske og datamæssige udfordringer, men de ca. 8 år, der indtil videre er gået, er så lang en periode, at det efter DBs opfattelse vidner om manglende prioritering.
- DB finder, at dødeligheden nu og fremadrettet skal opgøres i procent af udsættersøer, da dette er et letforståeligt udtryk, der fortæller, om søerne klarer det planlagte produktionsliv eller ikke (med andre ord om soen bliver sendt til DAKA som selvdød eller aflivet, eller til slagting). I stedet bruges alene erhvervets fremgangsmåde, hvor der beregnes i procent af årssøer, som de færreste forstår og som samtidig giver et tal, der kan give indtryk af en lavere dødelighed, end der reelt er tale om.

Målet om at alle søer på sigt skal gå i løsdrift:

- Det er ikke i evalueringsrapporten oplyst, om løsdriftstierne, der ydes offentligt tilskud til, er de såkaldte kombi-stier m.fl., hvor det er et indbygget element, at søerne skal fikseres omkring faring. Det er DBs indtryk, at der i vidt omfang er tale om denne type stier, hvilket underbygges af, at fiksering omkring faring vil være tilladt under det statslige mærke omtalt senere i rapporten (det fremgår endvidere af den nyligt

vedtagne Fødevarer- og Landbrugspakke). Søer har stort behov for at kunne bevæge sig i tiden op til faring, hvor de gennemgår en hormonelt induceret redebygningsfase. Med korrekt indrettede løsdriftstier er pattegrisedødeligheden ikke højere end ved fiksering, og derfor bør der anvendes stier til løsdrift jf. målsætningen, der netop går på løsdrift og ikke på delvis fiksering. I handlingsplanen står der således, at det offentlige tilskud sigter mod, at 60.000 søer om året skal fare i løsdrift og 2 mio grise fødes i løsdrift. Dette er ikke tale om faring/fødsel i løsdrift, når søerne er fikseret. DB skal på det kraftigste opfordre til, at de offentlige tilskud ydes til fuld løsdrift.

Målet om stop for kastration:

- DB finder, at hangriseproduktion og brug af immunokastration i andre lande er stærkt underprioriteret i både arbejdet med denne målsætning og i evalueringen. Der er spændende udvikling i gang i flere EU-lande, og der er en række lande i og udenfor EU, hvor kastration i mange år ikke har været praktiseret. Det skal således også bemærkes, at en interessentgruppe i regi af svinetopmødet har været i Holland for at få demonstreret, hvordan et omfattende stop for kastration har kunnet lade sig gøre uden problemer. Dyrenes Beskyttelse undrer sig over, at dette besøg ikke er omtalt i evalueringen. Yderligere oplysninger om den positive udvikling i andre lande kan ses her: <http://boars2018.com/>
- I handlingsplanen er det anført, at der forventes at være kød fra hangrise på det danske marked i 2015. Dette har efter det i evalueringsrapporten oplyste ikke kunne lade sig gøre på grund af manglende tilslutning fra fødevarerhvervet. DB er helt uforstående overfor dette, når det tages i betragtning, at der på det hollandske hjemmemarked alene sælges kød fra hangrise, og at kød med ornelugt i årevis er blevet frasorteret ved den såkaldte sniffermetode, sådan at der ikke er problemer med kødet hos forbrugerne.
- DB kan ikke tilslutte sig tolkningen af positionspapiret mellem Danmark og en række andre lande underskrevet af landenes ministre i marts 2015 som en udvanding af Bruxelles-deklarationen om et fuldstændigt stop for kastration i 2018 (ved at satse på fortsat kastration, men med bedøvelse). Bruxelles-deklarationens erklæring om et fuldstændigt stop for kastration af grise i 2018 bør fra dansk side fastholdes.

Målet om nedbringelse af antal halekuperede grise:

- DB finder, at det er usagligt og tendentiøst, at der i evalueringsrapporten angives foreløbige resultater om øget forekomst af halebid hos grise med hele haler i forsøg udført af Videnscenter for Svineproduktion, når det ikke til følgegruppen og i evalueringsrapporten er oplyst, hvordan forsøgene foretages, herunder hvilke rodematerialer grisene får og i hvilke mængder. DB har flere gange efterspurgt disse oplysninger uden at kunne få dem. Det er fuldt forventeligt, at der er stressudløste halebid, hvis grisene ikke har forbedrede levevilkår i forhold til den opstaldning og pasning, der er gængs i den konventionelle svineproduktion, eller der kun er foretaget minimale forbedringer.
- DB finder ikke, at en kontrolkampagne om rode- og beskæftigelsesmateriale, hvor 13,5 % af producenterne ikke lever op til lovens krav, men ved genbesøg gør det, kan betragtes som et tiltag, der nedbringer antallet af halekuperede grise. Da både de

producenter, der ikke overholder reglerne om rode- og beskæftigelsesmaterialer og de producenter, der overholder reglerne, foretager halekupering og/eller indkøber halekuperede grise, er der ingen grund til at tro at en kontrol, hvor 13,5 % bringes til at overholde regler om rode- og beskæftigelsesmaterialer, skulle betyde flere hele haler.

- De rode- og beskæftigelsesmaterialer, der tillades i Danmark, er i vidt omfang uegnede som berigelse for grisene. Eksempler er trælisters monteret tæt op til sti-siden, hvor grisene har adgang til det nederste af listen, træklodder eller meget små mængder halm. Dette understreger, at en kontrol, hvor det er tilstrækkeligt at give grisene fx lister monteret til stisiden eller træklodder, ikke fremmer stop for halekupering.
- Der er bemærkelsesværdigt, at der hverken i den i evalueringsrapporten omtalte kontrol af rode- og beskæftigelsesmaterialer eller i Fødevarestyrelsens ordinære velfærdskontrol gives sanktioner for rutinemæssig halekupering, selvom 98 % af grisene i Danmark halekuperes. Det burde efter DBs opfattelse fremgå af evalueringsrapporten, at de danske myndigheder i flere år ikke har fundet anledning til at sanktionere for halekupering, da den manglende sanktionering har stor relevans for udsigten til at nå målet om nedbringelse af antallet af halekuperede grise. Når der end ikke i besætninger, der overtræder lovgivningen om rode- og beskæftigelsesmaterialer, bliver sanktioneret for rutinemæssig halekupering, kan det ikke undre, at halekuperingen fastholdes som den gængse praksis.

Målet om en styrket indsats mod mavesår:

- Det er DBs indtryk, at drøftelserne mellem Fødevarestyrelsen, L&F/SEGES, VSP og foderstofbranchen ikke har haft nævneværdig betydning for indfrielsen af målsætningen. Drøftelserne er tilsyneladende sket indenfor en snæver ramme af de eksisterende systemer og praksis, hvorved der ikke har kunnet tages fat om den problematiske fodring af dyrene, der i vidt omfang giver dem mavesår.
- DB er uenig i evalueringsrapportens bemærkninger om, at fodring af søer, så de ikke får mavesår skal vægtes op imod hensynet til producentens økonomi og miljøpåvirkninger. Det fremgår af Bekendtgørelse om beskyttelse af svins §17, at "*alle svin skal have adgang til foder, der passer til deres alder, vægt, adfærdsmæssige og fysiologiske behov af hensyn til deres velfærd og sundhed*". Det sker ikke, når 51 % af søerne og 30 % af slagtesvinene får mavesår. Det er nødvendigt at tilpasse produktionen til dyrenes behov, også selvom det ikke er den billigste måde at producere på, og det er nødvendigt at tilpasse antallet af søer i Danmark til et omfang, hvor miljøet kan bære den adækvate fodring.
- Af handlingsplanen fremgår det, at Fødevarestyrelsen i 2014 skulle udvikle en metode til screening af maver for mavesår på slagterierne. Screeningen skulle forløbe fra 2014 til 2018, og fra 2015 skulle iværksættes opfølgende sundhedsrådgivning og handlingsplaner. Screeningen er imidlertid ikke blevet iværksat og forventes nu først at starte i 2016. Der redegøres i evalueringsrapporten ikke for forsinkelsen. DB finder det beklageligt og vanskeligt at forstå, at det tager to år fra topmødeerklæringen er underskrevet til, at der kan foretages screening af mavesår hos søer på slagteriet (for så vidt at målet om iværksættelse primo 2016 indfries). Allerede i 2013 blev det

gennem erhvervets undersøgelse kendt, at der er et meget stort mavesårsproblem hos søerne, idet halvdelen får mavesår inden, de slagtes og et ukendt antal dør i stal-dene. Problemstillingen om fodring og mavesår var ikke ny, men derimod velbeskre-vet gennem flere årtier.

Målet om at dyrevelfærd indarbejdes i månegrisprojektet:

- Et koordinerende netværk ledet af L&F/SEGES og administreret af Naturerhvervsstyrelsen fremhæves for sin rolle indenfor denne målsætning. DB finder, at der i netværket for så vidt, at det skal fremme dyrevelfærden for svin, burde have været deltagelse af dyreværnsorganisationer og/eller Den Danske Dyrlægeforening.
- Umiddelbart efter seneste evaluering af handlingsplanen, er funktionskrav til den kommende månegris-stald meldt ud fra Miljø- og fødevareministeriet. DB undrer sig over, at dette ikke har været til drøftelse/orientering i følgegruppen og konstaterer, at dyrevelfærden desværre er meget lavt prioriteret. Dette harmonerer ikke med målsætningen i handlingsplanen om dyrevelfærd i månegrisprojektet. Samtidig betyder den manglende prioritering af dyrevelfærd, at det i al væsentlighed offentligt finansierede månegrisprojekt ikke kan betragtes som den fremtidssikring af slagtesvineproduktionen, der blev lagt op til.

Målet om større valgmulighed for forbrugerne, når det gælder dyrevelfærd:

- DB kan ikke tilslutte sig evalueringen, der lyder på, at "dyrevelfærden i den danske svineproduktion generelt er høj". DB finder, at dyrevelfærden i den danske svineproduktion er stærkt problematisk. DB kan heller ikke tilslutte sig det generelle udsagn, at "dyrevelfærden i Danmark ligger over EU-niveauet". DB finder, at dette udsagn fremføres uden dokumentation, ligesom det ikke tydeliggøres, om der her sammenlignes med EU's minimumskrav eller med en form for middelniveau blandt de øvrige lande. Det skal således bemærkes, at der også i andre lande er særregler eller praksis der ligger ud over EU's minimumsniveau (bl.a. når det gælder halekupering, kastration og løse søer). Det forhold, at der eksisterer enkelte danske særregler om dyrevelfærd hos svin betyder således ikke i sig selv, at Danmark ligger markant over EU-niveauet.
- Der er som omtalt i regi af handlingsplanen nedsat en arbejdsgruppe til at arbejde specifikt med målsætningen om større valgmulighed for forbrugerne. Flere interessenter har enten takket nej eller er trådt ud af arbejdsgruppen, da det blev klart, at arbejdet først og fremmest handlede om etablering af et statsligt mærke for dyrevelfærd. Dette gælder blandt andre Forbrugerrådet Tænk og DB som trådte ud, da drøftelserne tog en retning, som foreningerne ikke mener, vil gavne forbrugerne og dyrevelfærden. DB mener, at dette burde fremgå af evalueringsrapporten. Der kan læses mere om DBs holdning her: <http://www.dyrenesbeskyttelse.dk/ikke-behov-endnu-et-dyrevelf%C3%A6rds%C3%A6rke#ESkcCMqLCqEXjZqq.97>
- DB opfattede handlingsplanens mål om større mulighed for forbrugerne og arbejdsgruppens opgave indenfor dette mål, som en markant mere åbent opgave end den

tilgang, der blev benyttet i arbejdsgruppen. I topmøde-erklæringen er formuleringen, at der skal arbejdes for at give forbrugerne mere oplysning om dyrevelfærd og større valgmulighed. I handlingsplanen uddybes det med, at dette fx kan etableres gennem mærkningsordninger, enten ved at udbrede kendskabet til eksisterende kommercielle mærker og/eller ved et statsligt mærke. Der har imidlertid aldrig været en åben drøftelse i arbejdsgruppen om fremgangsmåden til trods for, at der var stor vilje fra de deltagende interessenter. Der syntes på forhånd fra ministeriel side at være en fastlåst dagsorden om at udvikle et statsligt mærke.

- DB konstaterer ved læsning af evalueringsrapporten og den nyligt vedtagne fødevarer- og landbrugspakke, at det statslige mærke ikke inddrager kastrationsproblematikken. Dette er en stor svaghed, da det efter DB opfattelse ville være den eneste valide grund til at bruge offentlige midler på dette formål. Det er således et mærke i tre niveauer, der i Holland drevet en udvikling, hvor hovedparten af grisene ikke længere kastreres.

Målet om undervisning i dyrevelfærd:

- Handlingsplanen lægger op til undervisning om dyrevelfærd af de folk, som reelt passer dyrene i staldene, herunder den udenlandske arbejdskraft, og dette forventedes ifølge ministeriets formulering at kunne ske i sammenhæng med det obligatoriske medicinhåndteringskursus og at kunne afholdes af de praktiserende dyrlæger på grundlag af undervisningsmateriale godkendt af Fødevarestyrelsen. Denne målsætning er blevet helt udvandet, idet der nu alene er en plan om tilbud om et frivilligt kursus tilrettelagt af erhvervet.
- DB finder det vanskeligt at gennemskue, hvad der i øvrigt sker på dette område, men er bekymret over, at målsætningerne med handlingsplanen ikke indfries. Dette er beklageligt, fordi kvaliteten af den pasning dyrene får, er af stor betydning for deres velfærd. Dyrenes Beskyttelse finder at undervisningskrav af såvel den ansvarlige besætningsejer og de ansatte i besætningerne skal forankres i lovgivningen.

Dyrenes Beskyttelse står gerne til rådighed med yderligere oplysninger eller opklarende spørgsmål.

Med venlig hilsen

Britta Riis
Direktør

Birgitte Damm,
Chefkonsulent

